

НОВІ УМОВИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ

Богдан Олександрович ПРУДКИЙ,

*магістрант Київського національного
університету ім. Тараса Шевченка*

Актуальність теми дослідження зумовлена внесенням змін до Закону України «Про політичні партії в Україні», наслідком яких є нові підстави та умови державного фінансування статутної діяльності політичних партій. Розглянуто проблеми розвитку політичних партій, їх фінансової спроможності.

Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції» від 02.10.2019 р. система державного фінансування політичних партій зазнає трансформації в частині обсягів отримуваних політичними партіями коштів, а також порогу доступу до фінансування в цілому.

По-перше, зменшується обсяг державного фінансування статутної діяльності політичних партій: відтепер показник становитиме не дві, а одну соту розміру мінімальної заробітної плати, встановленого на 1 січня року, що передусе року виділення коштів державного бюджету, помноженого на загальну кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі на останніх виборах народних депутатів України. Фактично ж показник фінансування й без того був більш ніж удвічі меншим від вказаного, адже відповідно до п. 3 прикінцевих та перехідних положень Закону

України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 06.12.2016 мінімальна заробітна плата не застосовується як розрахункова величина для визначення обсягу державних виплат. Натомість застосовується прожитковий мінімум, встановлений на 1 січня календарного року.

По-друге, доступ до державного фінансування статутної діяльності політичних партій одержать лише ті партії, список кандидатів у народні депутати яких у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі на останніх виборах до Верховної Ради України отримав не менше 5 відсотків голосів виборців від загальної кількості голосів виборців, поданих за всі виборчі списки кандидатів у народні депутати України у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі. Власне, така ж норма діяла і з моменту прийняття поправок до Закону України «Про політичні партії в Україні» у 2015 році, коли була запроваджена система державного фінансування політичних партій. Відтоді державне фінансування до 2019 року включно отримували партії, котрі подолали 5-відсотковий прохідний бар'єр на позачерговий виборах до Верховної Ради України 2014 року за пропорційною складовою. Однак передбачалося, що з виборів наступних за внесенням вказаних поправок до Закону доступ до державного фінансування одержать також усі інші політичні сили, виборчі списки котрих у загальнодержавному окрузі одержать щонайменше 2 відсотки голосів виборців.

При цьому ст. 175 Закону України «Про політичні партії в Україні» встановлює, що фінансування статутної діяльності політичних партій у перший рік нового скликання Верховної Ради України починається з 1 січня з одночасним виділенням коштів, на які політичні партії мають право, за час, що минув з дня, наступного за днем відкриття першого засідання Верховної Ради України нового скликання.

Виникає справедливе питання: що буде з фінансуванням тих партій, які подолали 2-відсотковий бар'єр та отримали доступ до державного фінансування. Виходячи з вже перерахованих положень Закону, вони мають одержати з державного бюджету 1 січня наступного року кошти, які б мали отримати до моменту внесення змін. Та менше з тим, ситуація, що склалася, наштовхує на ще одну проблему правового характеру: як бути з принципом законних очікувань, котрий так часто зустрічається у практиці ЄСПЛ.

Проведемо деяку паралель зі справою «Лікуресос проти Греції», що стосувалася порушення статті 3 Першого протоколу до ЄКПЛ. Зокрема йшлося про те, що до позивача була застосована зворотна дія закону: заявника було обрано на виборах у відповідності з діючим на час виборів законом. Однак після виборів було внесено зміни до Конституції Греції, у зв'язку з чим виникли законні підстави, котрі б унеможливили обрання пана Лікуресоса у разі, якби вони діяли на момент виборів. Це мало своїм наслідком скасування результатів виборів до особи шляхом застосування зворотної дії закону. Та оскільки ні сам заявник, ні його виборці про виникнення таких обставин на момент виборів не знали і знати не

могли, Суд визнав порушення принципу законного очікування, а отже й сутності прав, гарантованих статтею 3 Першого протоколу [1].

У нашому випадку ситуація хоч і не аналогічна, але має деякі суттєві схожості. У першу чергу через те, що вибори є правовим явищем, котре породжує юридичні наслідки на певний обмежений темпоральний відрізок. Маємо ситуацію, коли ні партії, ні самі виборці на момент проведення виборів не знали і не могли знати про відміну державного фінансування для політичних сил, що подолали 2-відсотковий бар'єр та його скорочення для тих, що подолали 5-відсоткову позначку. Отож право партій на одержання коштів з державного бюджету фактично виникає з моменту оголошення даних протоколу Центральної виборчої комісії про результати останніх чергових або позачергових виборів. При цьому таке право обмежується, подібно строку повноважень Верховної Ради поточного скликання, часовим відрізком між останніми та наступними за ними виборами до парламенту.

Висновки та пропозиції. Таким чином, маємо підстави вважати, що в нашому випадку йдеться про порушення принципу законних очікувань і, відповідно, можемо найближчим часом побачити спроби оскаржити спершу в національних судах, а потім, прогнозовано, й на рівні Європейського суду рішення про фактичне позбавлення частини політичних партій доступу до державного фінансування.

З нашої ж точки зору найбільш доцільним видається вказати у Заключних положеннях Закону України «Про політичні партії в Україні», що зміни умов фінансування статутної діяльності політичних партій почнуть діяти з моменту проведення наступних чергових або позачергових виборів народних депутатів України.

Список використаних джерел:

1. European court of human rights. Case of Lykourazos v. Greece, 15 June 2006. URL: <http://echr.ketse.com/doc/33554.03-en-20060615/view/> (дата звернення 01.12.2019).